

«ТАСДИҚ МЕКУНАМ»

Ректори Донишгоҳи миллии
Тоҷикистон, д.и.и., профессор
Хушваҳтзода К.Х.

2022 с.

ХУЛОСАИ

Шӯрои олимони факултети фалсафаи Донишгоҳи миллии
Тоҷикистон

Диссертатсияи Турдиназаров Абдулмумин Саидович дар мавзуи «Омили исломӣ дар раванди сиёсии Тоҷикистони муосир» барои дарёфти дараҷаи илмии номзоди илмҳои сиёсӣ ба шиносномаи ихтисосҳои Комиссияи олии аттестатсионии назди Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон аз рӯйи ихтисоси 23.00.02 – Ниҳодҳо, равандҳо ва технологияҳои сиёсӣ мутобиқат менамояд.

Таҳқиқ ва омӯзиши падидаҳои мураккаби ҳаёти ҷамъиятӣ ба мисли омили исломӣ дар низоми донишҳои сиёсӣ яке аз масъалаҳои мубрам ба ҳисоб рафта, тӯли даҳсолаҳост, ки мавриди муҳокима ва пажӯҳиши ҳамачонибаи муҳаққиқон қарор гирифтааст. Хусусан, таҳқиқи он дар шароити муносибатҳои ҷамъиятии замони навин аҳамияти махсусан илмию амалиро соҳиб аст.

Ҳолати таҳқиқу омӯзиш ва таҳияю банақшагирии масъалаи таъсиррасонӣ, паёмад ва дурнамои омили исломӣ дар раванди ташаккули низоми давлатдорӣ навини Тоҷикистон баҳогузорию яқсону объективӣ сурат нагирифтааст. Аз ҷониби дигар, муҳаққиқон дар муайян намудани мавқеъ ва мавзегии хеш вобаста ба таҳқиқи масъала, дар аксари мавридҳо зерӣ таъсири омилҳои зиёди объективӣю субъективӣ монда, омӯзиши масъаларо мураккабу сарбаста мегардонанд. Вобаста ба чунин ҳолат, қисмати зиёди ҷанбаҳои асосию бунёдии он аз назари пажӯҳишу таҳқиқ дур мемонанд, ё камтар ба онҳо тавачҷух зоҳир мегардад.

Таҳқиқи масъалаҳои гуногуни ташаккул ва инкишофи омили исломӣ дар шароити навини Ҷумҳурии Тоҷикистон, махсусиятҳои зуҳури он, моҳият ва шаклгирии он ҳамчун масъалаи рӯзмарра аҳамияти барҷастаро соҳиб аст. Омӯзиши васею ҳамаҷонибаи падидаи мазкур имконият медиҳанд, ки муаммоҳо, масъалаҳо ва пешомади инкишофи мамлакат беҳтару хубтар мавриди баррасию хулосагирӣ қарор гиранд.

Мақсади асосии диссертатсияро таҳлилу баррасӣ ва омӯзишу пажӯҳиши таҳлилу натиҷагирии хусусиятҳо, чараҳои инкишоф ва паёмадҳои омили исломӣ дар раванди инкишофи сиёсии кишвар, муайян намудани заминаҳо ва махсусиятҳои зуҳури исломи сиёсӣ, мақому нақш ва сатҳи таъсиррасонӣ нуфузи он дар раванди сиёсии Тоҷикистон ташкил медиҳанд.

Навовариҳои назариявии диссертатсия дар гузориши масъала зохир мегардад. Ҳадафҳо ва вазифаҳои диссертатсияи мазкур доираи васеи масъалаҳои вобаста ба омили исломӣ ва равандҳои баҳамтаъсиррасонии дину сиёсатро дар марҳилаи навини рушди Тоҷикистон фаро гирифта, дар шакли зерин таҳқиқ гардидаанд:

- вазъият ва шароити кунунӣ, ки Тоҷикистон дар раванди инкишофи қарор дорад, ҳамчун давари гузариш маънидод мегардад. Ҳолати мазкур тақозо менамуд, ки сатҳи таъсиррасонии падида ва зухроти фаъоле ба мисли омили исломӣ ба раванди сиёсии ҷомеа мавриди таҳлил ва таҳқиқи амиқи илмӣ қарор дода шуд;

- кӯшишҳо ба харҷ дода шуд, ки то ҳадди имкон асосҳои назариявӣ методологии омили исломӣ дар асоси муносибати системанокӣ омӯзиш ва баррасии он хосияти амалӣ пайдо намуданд;

- омилҳо, заминаҳои асосӣ ва махсусиятҳои зуҳури исломи сиёсӣ ва мақоми он дар низоми муносибатҳои сиёсии ҷомеаи имрӯзаи Тоҷикистон ба таври возеҳ ошкор карда шудаанд;

- асосҳои механизми таъсиррасонӣ ва нуфузи омили исломӣ, иттиҳодияҳо ва созмонҳои динӣ дар раванди сиёсии ҷомеа муайян гардидаанд;

- пешниҳод мегардад, ки омили исломӣ дар алоқамандӣ бо дигар падида ва унсурҳои раванди рушди иҷтимоию иқтисодии ҷомеа мавриди таҳлилу баррасии амиқтар қарор дода шавад;

- тавсияҳои назариявӣ амалӣ дар асоси анъана ва таҷрибаи таърихӣ мақом ва нақши мусолимамомези дини ислом баҳри таҳкими суботи ягонагии ҷомеаи муосири Тоҷикистон баён карда шудаанд;

- баъзе аз хосиятҳо, тамоюлҳо ва дурнамои омили исломӣ дар раванди сиёсии ҷомеа нишон дода шудаанд.

Табод ва мазмуни интишороти натиҷаҳои илмӣ муаллиф ба муҳтавои диссертатсия ва автореферати он мутобиқат менамояд.

Интишороти илмӣ муаллиф, ки дар маҷаллаҳои илмӣ тақризшавандаи Комиссияи олии аттестатсионии назди Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон нашр шудаанд:

1 - М. Турдиназаров, А.С. Таносуби ислом ва арзишҳои либералии ғарбӣ [Матн] / А.С. Турдиназаров // Таджикский национальный университет - Центр подготовки квалифицированных специалистов. - Душанбе, 2013. - С. 198-202.

2 - М. Турдиназаров, А.С. Омилҳои исломӣ: моҳият ва хосиятҳои асосии он [Матн] / А.С. Турдиназаров // Паёми Донишгоҳи миллии Тоҷикистон. - №2/1. (193). - Душанбе, 2016. - С. 275-281. ISSN 2413-5151

3 - М. Турдиназаров, А.С. Исломи сиёсӣ ва ҷомеаи шаҳрвандӣ: таносуб айният ва тафовутҳо [Матн] / А.С. Турдиназаров // Паёми Донишгоҳи миллии Тоҷикистон. - №2/3 (201). - Душанбе, 2016. - С. 292-297. ISSN 2413-5151

4 - М. Турдиназаров, А.С. Религиозная ситуация в современном Таджикистане [Текст] / А.С. Турдиназаров // Паёми Донишгоҳи миллии Тоҷикистон. - №2/6. - Душанбе, 2017. - С. 309-313. ISSN 2413-5151

5 - М. Турдиназаров, А.С. Доктринаи иҷтимоию сиёсии ислом ва хосиятҳои асосии он [Матн] / А.С. Турдиназаров // Паёми Донишгоҳи миллии Тоҷикистон. Бахши илмҳои иҷтимоӣ-иқтисодӣ ва ҷамъиятӣ. - №10. Қисми II. - Душанбе, 2019. - С.321-325. ISSN 2413-5151

6 – М. Зокиров, Г.Н., Турдиназаров, А.С. Асосҳои методологии таҳқиқи омили исломӣ дар раванди сиёсӣ [Матн] / Г.Н. Зокиров, А.С. Турдиназаров // Паёми Донишгоҳи миллии Тоҷикистон. Бахши илмҳои иҷтимоӣ-иқтисодӣ ва ҷамъиятӣ. - №7. – Душанбе, 2021. - С. 263-269. ISSN 2413-5151

Қисматҳои алоҳидаи диссертатсия дар конференсияҳои ҷумҳуриявӣ байналмилалӣ ва семинарҳо, аз ҷумла: конференсияи ҷумҳуриявӣ таҳти унвони «Маърифати иҷтимоӣ: масъалаҳо, анъанаҳо, дурнамо» (30 ноябри соли 2011, Душанбе); конференсияи ҷумҳуриявӣ «Иҷтисоии XVI Шӯрои олии Ҷумҳурии Тоҷикистон ва масъалаҳои муҳимтарини инкишофи сиёсии кишвар», (25 октябри соли 2012, Душанбе); конференсияи илмию амалии ҷумҳуриявӣ дар масъалаи «Терроризм: моҳият, хосиятҳо ва раванди ташаккули инкишоф», (12-13-уми январи соли 2016, Душанбе); конференсияи ҷумҳуриявии илмӣ-назариявӣ дар мавзӯи: «Масъалаҳои рӯзмарраи инкишофи давлати муосир», (25-26-уми январи соли 2018, Душанбе); конференсияи ҷумҳуриявии илмӣ-амалии «Масъалаҳо ва роҳи воситаҳои таҳким ва такмили истиқлолияти Тоҷикистон», (12-уми майи соли 2021, Душанбе); конференсияи илмӣ-назариявии байналмилалӣ дар мавзӯи «Масоили мубрами илмҳои ҷомеашиносӣ дар замони муосир» бахшида ба 30 – солагии истиқлолияти Ҷумҳурии Тоҷикистон ва 20 – солагии факултети фалсафаи ДМТ, (27-уми октябри соли 2021, Душанбе) ва ғайра дар шакли маърузаҳо баён гардидаанд.

Натиҷаҳо, муқаррароти асосӣ ва хулосаҳои таҳқиқотро метавон ҳангоми омӯзиши минбаъдаи масъала истифода намуд. Он дар раванди таҳлил ва хулосагириҳои пажӯҳиши масъалаҳои мақом ва нақши ислом дар фазои сиёсии ҷомеа, баҳамтаъсиррасонии вазъияти сиёсӣ ва фаъолияти иттиҳодияҳо ва ташкилотҳои динӣ дар шароити Тоҷикистон ба сифати манбаи зарурӣ истифода хоҳад гардид. Дин ҳамчун падидаи давомдори иҷтимоӣ махсусан ислом ба таври потенсиалӣ омили муҳимми таркибии бисёре аз равандҳои фаъоли ҷомеа баромад хоҳад намуд. Ба ғайр аз ин, ҳолатҳои алоҳидаи рисола метавонанд дар оянда ба сифати асоси бунёдии ҳам заминаҳои назариявӣ ва ҳам амалию муқоисавии

тахқиқи бисёре аз масъалаҳои таъсиррасонии омили исломӣ ба рушди ҳамачонибаи Тоҷикистон баромад намоянд.

Натиҷаҳои таҳқиқот метавонанд дар идомаи раванди коркарди назариявии масъалаҳои муносибатҳои мутақобилаи давлат ва дин, мақом ва нақши ислом дар равандҳои сиёсии қомеа, ҳамачониба мавриди истифодаи васеъ қарор гирианд. Он тавсия менамояд, ки ба равандҳои иҷтимоӣ-сиёсии қомеа қабл аз ҳама баҳои объективӣ дода шаванд, баъдан доираҳои масъул дар умум муносибати таҳқиқшудаю санҷидашудаи илмиро нисбати падидаҳои ҳассоси динию эътиқодотӣ ихтиёр намоянд.

Дар зимни ин метавон маводҳои диссертатсияро дар таълими фанҳои «Сиёсатшиносӣ», «Мочарошиносӣ», «Манфиатҳои миллии Тоҷикистон», «Равандҳои сиёсии ҷаҳонӣ», «Геополитика» ба сифтаи таълими курси махсус, хосатан курсҳои исломшиносӣ ва дар омӯзиши мавзӯҳои рӯзмарраи чун терроризм ва экстремизм ва ҳамчунин дар марказҳои таҳқиқотию оянданигарӣ ва полемологӣ истифода намуд.

Саҳми шахсии довталаби дарёфти дараҷаи илмӣ дар он зоҳир мегардад, ки таҳия, коркард ва таҳлили ҳамачонибаи мавзӯи таҳқиқоти диссертатсионӣ маҳсули чандин солаи фаъолияти муаллиф мебошад. Ҳамаи давраи иҷроиши нақшаи кори илмӣ-таҳқиқотии пешбинишуда бо иштирок ва пешниҳоди бевоситаи муаллиф роҳандозӣ карда шудаанд. Саҳми шахсии муаллиф дар пешниҳоди роҳҳои ҳалли масъалаҳои марбути омили динӣ дар таркиби равандҳои сиёсии кишвар ва таъсири омилҳои хориҷӣ ба он инъикос меёбад ва имконияту роҳҳои рушди ҳамкориҳои мутақобилаи байни созмону иттиҳодияҳои динӣ ва давлат, ҳамкориҳои давлат бо созмону, иттиҳодияҳои исломии байналмилалӣ ва кишварҳои ҷаҳони исломро мушаххасан нишон додааст.

Қарор қабул карда шуд:

1. Диссертатсияи Турдиназаров Абдулмумин Саидович дар мавзӯи «Омили исломӣ дар раванди сиёсии Тоҷикистони муосир» ба ҳимоя барои дарёфти дараҷаи илмӣ номзади илмҳои сиёсӣ аз рӯи ихтисоси 23.00.02 – Ниҳодҳо, равандҳо ва технологияҳои сиёсӣ ба Шӯрои диссертатсионии 6D.KOA-001 дар назди Донишгоҳи миллии Тоҷикистон пешниҳод карда

шавад.

Хулоса дар маҷлиси васеи Шӯрои олимони факултети фалсафаи Донишгоҳи миллии Тоҷикистон қабул гардидааст.

Дар маҷлис 13 нафар иштирок намуданд. Натиҷаҳои овоздиҳӣ: «тарафдор» - 12 нафар, «муқобил» - нест, «бетараф» - 1 нафар.

Протоколи №10 аз 2-юми март соли 2022.

Раиси маҷлис

Маҳмадизода Н.Д.

Котиби маҷлис

Гадоев Н.

Муқарриз

Баҳромбеков В.

Муқарриз

Ҳайтов Ф.